

Průcha, Jan (2020). *Psychologie učení. Teoretické a výzkumné poznatky pro edukační praxi*. Praha: Grada.

V nakladatelství Grada vyšla další z dlouhé řady odborných publikací prof. Jana Průchy, tentokrát s titulem *Psychologie učení. Teoretické a výzkumné poznatky pro edukační praxi*. Jak vypovídá název nové publikace a jeho podtext, zabývá se kniha aktuálním a pro vzdělávací praxi klíčovým tématem pedagogické psychologie. Proces učení je přirozeně významný nejen pro samotného jedince ve smyslu vlastního individuálního rozvojového potenciálu. V souvislostech s koncepty vzdělanostní společnosti a celoživotního učení nabývá tento fenomén a jeho výsledky na důležitosti i v celospolečenském měřítku.

Autorovi se v publikaci podařilo vhodným způsobem propojit psychologické téma procesu učení s didaktickou rovinou vyučování a vzdělávání včetně dalších disciplinárních přesahů k filozofii, antropologii, sociologii nebo neurovědám. I v řadě jiných vědních disciplín se potvrzuje, jak přínosná a ozdravující může být v pohledu na tento svět a jeho projevy integrace různých vědeckých schémat, odlišných hledisek a jejich syntetizované uchopení téhož (širšího) fenoménu. Platí to přitom i mezi zdánlivě nesouvisejícími tématy společenského a přírodního subsystému, jak dokazuje např. Lorenz (2000) nebo u nás nověji Komárek (2015). Integrované uchopení tématu učení proto velmi oceňuji i na monografii *Psychologie učení*.

Navíc, jak už předchozí Průchovy publikace zcela standardně nabízejí, teoretický fundament tématu a jeho výklad se důsledně opírá o relevantní české i zahraniční výzkumné nálezy s aplikacemi až do pragmatické polohy procesu učení. Explanace sledovaných jevů založená na důkazech (Mareš, 2009) dokladuje autorovo přesvědčení jednoty a neoddělitelnosti teorie a výzkumu a také obecný smysl, význam a užitečnost pedagogické a psychologické teorie pro vzdělávací praxi.

Mohlo by se textu vytýkat, že vždy nezasahuje do absolutních obsahových hloubek současné psychologie. To ale nebylo záměrem autora ani smyslem knihy, která není pojata jako striktně vědecká monografie určená jen pro akademiky. Naopak, instruktivně strukturovaný text publikace se v širokém záběru přehledově dotýká celé řady fenoménů souvisejících s procesem učení ve třídě, ve škole, v práci i v rodině. Výklad je proto veden tak, aby mohla být problematika učení přiblížena v souvislostech co nejširšímu okruhu čtenářů, čímž se žánr knihy zařazuje mezi odbornou monografii a učebnici.

Autor ve dvanácti kapitolách této monografie nejprve vymezuje, co je učení, otevírá historické souvislosti a současný stav teorie učení a psychologie učení, vysvětluje, co jsou styly učení, sleduje kontexty učení k inteligenci, motivaci a komunikaci. Dále publikace

analyzuje proces učení v různých prostředích, jakými může být rodina, škola, školní třída nebo pracoviště, a není zopomenuto ani na autoregulované učení. Závěrečným pasážím této pozoruhodné publikace náležejí specificky zaměřené kapitoly tematizované k učení z textu a k učení jazyka. Knihu uzavírá přehled o institucích a zdrojích, které se zejména v zahraničí zabývají psychologií učení. Obsah publikace je psán přehledným a srozumitelným odborným jazykem s mnoha odkazy a aplikacemi k výzkumným nálezům.

Text je vhodně doplněn grafickými prvky, které přispívají k přehlednosti, hlubšímu porozumění, srozumitelnosti a obsahové kontextualizaci. Ve struktuře knihy zaujme (ale nepřekvapí) vedle tabulek a obrázků sedmáct „rámců“, výzkumně zaměřených bloků, které provázejí všechny hlavní kapitoly. Obdobně grafické vyjadřovací prostředky (např. rámec, explorativní blok) známe z autorových odborných publikací vydaných v minulosti (např. Průcha, 2017, 2019). V *Psychologii učení* představují explorativní „rámce“ zpravidla popisy vybraných zahraničních i našich výzkumů v oblasti učení a oživují text vždy v kontextu k analyzovanému tématu. V publikaci je tak kromě celé řady prezentovaných výzkumných nálezů, podporujících tvrzení a závěry k tématu učení, objasnována i jejich metodologická podstata. Pro čtenáře to lze považovat za velmi cenné a inspirativní. Je tím nejen odkrýváno

hlubší jádro samotných zkoumaných jevů, ale také nabízeno vysvětlení, jakými metodologickými postupy a nástroji se k výsledným zjištěním ve výzkumech dochází. Tento „metodologický akcent“ obsahu knihy může čtenáře vést k podstatně hlubšímu a „plastičtějšímu“ zamýšlení zkoumaného tématu. Konkrétní vybrané příklady výzkumů v „rámcích“ ukazují nejen možnosti a hranice výzkumu učení, ale také možné přínosy a rizika současného výzkumu v oblasti pedagogiky a psychologie, nezakrývají nejednoznačnost některých výzkumných nálezů a poukazují na problémy s jejich chápáním a interpretacemi. Autor tak otevírá řadu nových témat a poctivě odhaluje i oblasti, které zatím zůstávají nevysvětleny.

Přehledové pojetí, opora o výzkumné doklady a aplikační přesah do každodenní praxe učení dokladuje autorův obdivuhodně široký tematický záběr a činí z monografie zajímavou, čtivou a užitečnou publikaci, která si najde značně široký okruh čtenářů. *Psychologii učení* lze proto vřele doporučit učitelům, ředitelům škol, výzkumným pracovníkům, studentům pedagogiky, psychologie i učitelství a dalším zájemcům. Koncept knihy tím, že se důsledně opírá o vědeckou bázi, využívá relevantních výzkumných nálezů a současně se nepodobivě přizpůsobuje možnostem širší fronty potenciálních čtenářů, přispívá k užitečné popularizaci významného tématu pedagogické psychologie.

LITERATURA

- Komárek, S. (2015). *Evropa na rozcestí*. Praha: Academia.
- Lorenz, K. (2000). *Osm smrtelných hříchů civilizace*. Praha: Academia.
- Mareš, J. (2009). Edukace založená na důkazech: inspirace pro pedagogický výzkum i školní praxi. *Pedagogika*, 59(3), 232–258.
- Průcha, J. (2017). *Moderní pedagogika*. Praha: Portál.
- Průcha, J. (2019). *Odborné školství a odborné vzdělávání*. Praha: Wolters Kluwer.

doc. Dr. PaedDr. Petr Urbánek

Katedra pedagogiky a psychologie, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Technická univerzita v Liberci; e-mail: petr.urbanek@tul.cz

Vondrová, N. a kol. (2019). *Matematická slovní úloha: mezi matematikou, jazykem a psychologií*. Praha: Karolinum.

V roce 2019 vyšla v nakladatelství Karolinum pozoruhodná publikace. Jde o odbornou knihu jakožto výsledek řešení projektu Grantové agentury ČR 16-06134S *Slovní úlohy jako klíč k aplikaci a porozumění matematickým pojmům*. Kniha byla zpracována devítičlenným autorským kolektivem v čele s Naďou Vondrovou. Jak vyplývá ze složení autorského kolektivu a jak se odráží v názvu knihy, přístup k jejímu zpracování byl interdisciplinární – zahrnoval a využil expertizu odborníků ze tří oborů: matematika a její didaktika, čeština a její didaktika a psychologie. Patrné jsou přitom také přesahy do obecné didaktiky, resp. pedagogiky.

Provedený výzkum i kniha, která z něj vzešla, jsou výbornou a u nás ojedinělou ukázkou uplatnění interdisciplinárního přístupu v oborových didaktikách, resp.

v transdisciplinární didaktice. Přidaná hodnota interdisciplinarit je dobře znát jak z koncepce, tak z textu publikace, kde se funkčně prostupují výklady matematické, jazykové a psychologické s didaktickými a dalšími. Nejde přitom o pouhé postavení oborových expertiz „vedle sebe“, ale o jejich prolnutí a vzájemné doplňování při výkladu problematiky matematické slovní úlohy.

Zaměření publikace na matematické slovní úlohy je vítané a nosné, protože učební úlohy představují základní prostředek realizace vzdělávacího procesu, což je dobře patrné z první kapitoly věnované teoretickému zázemí výzkumu. Empirický výzkum sledující parametry učebních úloh a jejich vliv na úspěšnost řešení žáky napříč ročníky základní školy u nás dosud nebyl realizován, a lze tedy konstatovat,